

دیوان شمس

مولانا

کتاب دوم

غزل ۳۵۹: در این جو دل چو دولاب خرابست

Ghazal 359: In this stream, the heart is like a broken whirlpool,

To

غزل ۷۶۴: مشو ای دل تو دگرگون که دل یار بداند

Ghazal 764: Do not be transformed, oh heart, so that the heart of the beloved may know. Do not keep hidden secrets, for he knows the secrets.

For Linden and Nova

Perhaps one day they will read this book

ديوان شمس

مولانا

كتاب دوم

Divan Shams — Volume 2

Rumi

Translated by

Yahya Nazer

Ghazal 359 to 764, Letter Te to Dal

Preface

Divan Shams is a collection of poems written by the Persian poet and Sufi mystic Mawlānā Jalāl-ad-Dīn Muhammad Balkhī, also known as Rumi. A compilation of lyric poems written in the Persian language, it contains 3,230 ghazals. While following the long tradition of Sufi poetry as well as the traditional metrical conventions of ghazals, the poems in the Divan showcase Rumi's unique, trance-like poetic style. Written in the aftermath of the disappearance of Rumi's beloved spiritual teacher, Shams-i Tabrizi, the Divan is dedicated to Shams and contains many verses praising him and lamenting his disappearance. Although not a didactic work, Divan still explores deep philosophical themes, particularly those of love and longing.

This is the second of nine volumes. It presents ghazals 359 to 764 of the Divan, the poems whose rhymes run from the letter Te to the letter Dal: 406 poems in 4,116 couplets, each Persian couplet followed by its English translation, line by line. Volume 1 holds ghazals 1 to 358.

The object of this work is to translate all poems of the Divan Shams, line by line so that the young generation of Persians unable to read the original Farsi can read it and encourage them to learn Farsi.

دیوان شمس، مجموعه‌ای از شعرهایی است که توسط شاعر و متصوف پارسی مولانا جلال‌الدین محمد بلخی، که به نام رومی هم شناخته می‌شود، نوشته شده است. این مجموعه شامل ۳۲۳۰ غزل است و شعرهای آن به زبان فارسی نوشته شده‌اند. در حالی که در ردیف طولانی از شعرهای صوفی و با رعایت قواعد سنتی غزل، شعرهای دیوان، سبک شعری ویژه و ترنس‌بندی رومی را نشان می‌دهند. این اثر پس از ناپدید شدن معلم روحانی محبوب رومی، شمس تبریزی، نگارش یافته و به شمس اختصاص یافته است و شامل بسیاری از بیت‌ها و مصائب درباره تعریف و تأسف درباره ناپدید شدن او است. هر چند دیوان به عنوان یک اثر آموزشی تلقی نمی‌شود، اما همچنان به بررسی مباحث فلسفی عمیق، به ویژه مباحث عشق و هوس، می‌پردازد.

این کتاب، جلد دوم از نه جلد است و غزل‌های ۳۵۹ تا ۷۶۴ دیوان را در بر می‌گیرد؛ غزل‌هایی که قافیه آن‌ها از حرف «ت» تا حرف «د» است: ۴۰۶ غزل در ۴۱۱۶ بیت، هر بیت فارسی و در پی آن ترجمه انگلیسی همان بیت. جلد یکم غزل‌های ۱ تا ۳۵۸ را در بر دارد.

هدف این کار، ترجمه تمامی شعرهای رومی به شیوه خط به خط است (متن فارسی و در کنار آن همان خط به انگلیسی)

که نسل جوان ایرانی نمی توانند شعرهای فارسی اصیل را بخواند، بتواند آن را بخوانند و کم کم تشویق به یاد گرفتن زبان فارسی را بشوند.

بنمای رخ که باغ و گلستانم آرزوست

بگشای لب که قند فراوانم آرزوست

Reveal your face, for my desire is a garden and a flower bed.

Open your lips, for my wish is abundant sweetness.

Contents

Contents — right-click and Update Field (Word fills this in).

Letter Te - حرف ت

غزل ۳۵۹: در این جو دل چو دولاب خرابست

Ghazal 359: In this stream, the heart is like a broken whirlpool,

در این جو دل چو دولاب خرابست

که هر سویی که گردد پیشش آبست

In this stream, the heart is like a broken whirlpool,

wherever it turns, there is water before it.

وگر تو پشت سوی آب داری

به پیش روت آب اندر شتابست

If you have water behind you,
there is rushing water ahead of you.

چگونه جان برد سایه ز خورشید

که جان او به دست آفتابست

How can a shadow bear the sun's light,
when its life is in the hands of the sun?

اگر سایه کند گردن درازی

رخ خورشید آن دم در نقابست

If the shadow stretches its neck,
the face of the sun is hidden behind the veil.

زهی خورشید کاین خورشید پیشش

چو سیماب از خطر در اضطرابست

Oh, what a sun, this sun before him,
like quicksilver, in danger and anxiety.

چو سیمابست مه بر کف مفلوج

بجز یک شب دگر در انسکابست

Like quicksilver, the moon is in the hand of the paralyzed,
except for one more night in the pouring rain.

به هر سی شب دو شب جمعست و لاغر

دگر فرقت کشد فرقت عذابست

Every thirty nights make two nights, and they are thin,
Separation brings torment, every separation is agony.

اگر چه زار گردد تازه رویست

ضحوکی عاشقان را خوی و دابست

Although it may become sorrowful, it is a fresh face,
The temperament of lovers is to be intoxicated and ecstatic.

زید خندان بمیرد نیز خندان

که سوی بخت خندانش ایابست
Zaid dies laughing, still laughing,
For towards his fortune he goes laughing.
خمش کن زانک آفات بصیرت
همیشه از سؤالست و جوابست
Be silent, for the source of insight
Is always in questioning and answering.

غزل ۳۶۰: ایا ساقی تویی قاضی حاجات

Ghazal 360: Are you the cupbearer who fulfills all needs?

ایا ساقی تویی قاضی حاجات
شرابی ده که آرد در مراعات
Are you the cupbearer who fulfills all needs?
Give me wine that will bring joy to my heart.
چنان گشتم ز مستی و خرابی
که نشناسم اشارات از عبارات
I became so intoxicated and ruined
That I cannot distinguish gestures from words.
پدر بر خم خمرم وقف کردست
سیلم کرد مادر بر خرابات
My father has dedicated me to the tavern,
My mother has made me a resident of the ruins.
دو گوشم بست یزدان تا رهیدم
ز حال دی و فردا و خرافات
I closed my ears to God to be free
From the state of yesterday, tomorrow, and superstitions.
دگرگون است کوی اهل تمیز
که آن جا رسم طاعتست و زلات
The alley of the people of distinction is different,
Where the custom is of obedience and sins.
در این کو کدخدا شاهی است باقی
فرو روبیده این کو را ز آفات
In this abode, there is an eternal kingdom of God,
This abode has been saved from afflictions.

غزل ۳۶۱: اگر حوا بدانستی ز رنگت

Ghazal 361: If Eve had known about your color,

اگر حوا بدانستی ز رنگت
 سترون ساختی خود را ز رنگت
 If Eve had known about your color,
 She would have made herself a robe from your shame.
 سیاهی جانت ار محسوس گشتی
 همه عالم شدی زنگی ز رنگت
 If the darkness of your soul were to be felt,
 The whole world would become black from your blackness.
 تو آن ماری که سنگ از تو دریغ است
 سرت را کس نکوبد جز به سنگت
 You are that snake for whom a stone is too precious,
 No one strikes your head except with your own stone.
 اگر دریا درافتی ای منافق
 ز زشتی کی خورد مار و نهنگت
 If you were to fall into the sea, O hypocrite,
 Who would swallow the ugliness of your snake and serpent?
 مرا گویی که از معنی نظر کن
 رها کن صورت نقش و پلنگت
 You tell me to look beyond the surface meaning,
 To abandon the form and image of your tiger.
 چه گویم با تو ای نقش مزور
 چه معنی گنجد اندر جان تنگت
 What can I say to you, O forged image?
 What meaning can be found in your narrow soul?
 هوای شمس تبریزی چو قدس است
 تو آن خوکی که نپذیرد فرنگت
 The breeze of Shams Tabrizi is like the holy land,
 You are that pig who does not accept your own kind.

غزل ۳۶۲: دو چشم آهوانش شیرگیرست

Ghazal 362: His eyes are like those of a deer, but he is a lion hunter,
 دو چشم آهوانش شیرگیرست
 کز او بر من روان باران تیرست
 His eyes are like those of a deer, but he is a lion hunter,
 From him, the arrows of rain pour down on me.
 کمان ابروان و تیر مژگان
 گواهانند کو بر جان امیرست
 The bow of eyebrows and the arrow of eyelashes

Bear witness to the one who is the prince of my soul.

چو زلف درهمش درهم از آنم

که بوی او به از مشک و عبیرست

When her hair falls apart, it's because her scent is more fragrant than musk and amber.

در آن زلفین از آن می‌پیچد این جان

که دل زنجیر زلفش را اسیرست

In those two locks of hair, this soul is entangled,

For the heart is captive to the chain of those locks.

مگو آن سرو ما را تو نظیری

که ماه ما به خوبی بی‌نظیرست

Do not compare our cypress to any other,

For our moon's beauty is unparalleled.

بیندازم من این سر را به پیشش

اگر چه سر به پیش او حقیرست

I lay my head at her feet,

Though my head is insignificant before her.

خیال روی شه را سجده می‌کن

خیال شه حقیقت را وزیرست

I bow in imagination to the face of the king,

For imagination is the minister of reality.

غزل ۳۶۳: چنان کاین دل از آن دلدار مستست

Ghazal 363: This heart is so intoxicated with that beloved,

چنان کاین دل از آن دلدار مستست

ز خوف صاف ما آن یار مستست

This heart is so intoxicated with that beloved,

From fear, our friend is also intoxicated.

خمارش نشکنم الا به خونم

از این شادی دل غمخوار مستست

I won't break my intoxication except with my blood,

From this joy, the sorrowful heart is also intoxicated.

شفق وارم به هر صبحی به خون در

که در هر صبح آن خون خوار مستست

I long for every morning's bloodshed,

For in every morning, that bloodthirsty one is intoxicated.

مده پند و مبر خونم به گردن

که چشم دلبر کین دار مستست

Don't give advice and don't bring my blood to the neck,

For the eye of the beloved is intoxicated with this.
چرا این خاک همچون طشت خونست
که چشم ساقی اسرار مستست
Why is this soil like a vessel of blood,
For the eye of the wine-bearer is intoxicated with secrets.

غزل ۳۶۴: تا نقش خیال دوست با ماست

Ghazal 364: The image of the beloved is with us,
تا نقش خیال دوست با ماست
ما را همه عمر خود تماشااست
The image of the beloved is with us,
All our life is a spectacle of it.
آن جا که وصال دوستانست
والله که میان خانه صحراست
Where the union of friends is,
By Allah, it is between the house and the desert.
وان جا که مراد دل برآید
یک خار به از هزار خرماست
Where the heart's desire is fulfilled,
One thorn is better than a thousand dates.
چون بر سر کوی یار خسیم
بالین و لحاف ما ثریاست
As we sleep at the doorstep of our beloved,
Our bedding and quilt are the stars.
چون در سر زلف یار پیچیم
اندر شب قدر قدر ما راست
As we entwine in the beloved's hair,
In the night of destiny, our destiny is true.
چون عکس جمال او بتابد
کھسار و زمین حریر و دیباست
When the reflection of his beauty shines,
The earth and sky become silk and brocade.
از باد چو بوی او بپرسیم
در باد صدای چنگ و سرناست
If I ask the wind about his scent,
In the wind, there is the sound of harp and flute.
بر خاک چو نام او نویسیم
هر پاره خاک حور و حوراست

If we write his name on the ground,
Each particle of dust becomes a heavenly beauty.

بر آتش از او فسون بخوانیم
زو آتش تیزاب سیماست

Let us recite spells over the fire from him,
From him, the fire is the acid of beauty.

قصه چه کنم که بر عدم نیز
نامش چو بریم هستی افزاست

What can I do with this story, even on nothingness,
When his name, if we mention, adds to existence.

آن نکته که عشق او در آن جاست
پرمغزتر از هزار جواست

The point where his love resides,
Is more fruitful than a thousand walnuts combined.

وان لحظه که عشق روی بنمود
این‌ها همه از میانه برخاست

The moment love revealed its face,
All of this emerged from the middle.

خامش که تمام ختم گشته‌ست
کلی مراد حق تعالاست

Be silent, for everything has come to an end,
The entirety of God's will is the ultimate goal.

غزل ۳۶۵: میدان که زمانه نقش سوداست

Ghazal 365: Know that time is the image of sorrow,

میدان که زمانه نقش سوداست

بیرون ز زمانه صورت ماست

Know that time is the image of sorrow,
Our true form lies beyond time's narrow.

زیرا قفسی‌ست این زمانه

بیرون همه کوه قاف و عنقااست

For this era is a cage,
Outside are all the mountains and the phoenix.

جویی‌ست جهان و ما برونییم

بر جوی فتاده سایه ماست

The world is a river, and we are its travelers,
Our shadow has fallen upon the river.

این جا سر نکته‌ای‌ست مشکل

این جا نبود ولیکن این جاست
 Here lies the essence of the mystery,
 It was not here, yet it is here for eternity.
 جز در رخ جان مخند ای دل
 بی او همه خنده گریه افزاست
 Except for a smile on the face of the soul,
 Without him, all laughter turns to tears.
 آن دل نبود که باشد او تنگ
 زان روی که دل فراخ پهناست
 That heart is not narrow, for it is expanded,
 By the face that makes the heart wide and candid.
 دل غم نخورد غذاش غم نیست
 طوطیست دل و عجب شکرخاست
 The heart that doesn't worry about food, has no worries,
 The heart is like a parrot, and what a sweet sugar it carries.
 مانند درخت سر قدم ساز
 زیرا که ره تو زیر و بالاست
 Like a tree, make your footsteps firm,
 For your path is both above and below.
 شاخ ار چه نظر به بیخ دارد
 کان قوت مغز او هم از پاست
 Although the branch may seem to disregard the root,
 Its strength and essence still come from the foot.

غزل ۳۶۶: دود دل ما نشان سوداست

Ghazal 366: The smoke of our hearts is a sign of burning,
 دود دل ما نشان سوداست
 وان دود که از دلست پیداست
 The smoke of our hearts is a sign of burning,
 And that smoke which is visible is from the heart.
 هر موج که میزند دل از خون
 آن دل نبود مگر که دریاست
 Every wave that strikes the heart is blood,
 That heart is nothing but the sea.
 بیگانه شدند آشنایان
 دل نیز به دشمنی چه برخاست
 Familiar ones have become strangers,
 What has risen in the heart but enmity?

هر سوی که عشق رخت بنهاد
هر جا که ملامتست آن جاست
Wherever love lays its bed,
There is where reproach resides.
ما نگریم از این ملامت
زیرا که قدیم خانه ماست
We do not flee from this reproach,
For it is the ancient home of ours.
در عشق حسد برند شاهان
زان روی که عشق شمع دلهاست
In love, kings are envious,
Because love is the candle of hearts.
پا بر سر چرخ هفتمین نه
کاین عشق به حجره‌های بالاست
Foot on the seventh heaven's head,
This love resides in the chambers above.
هشیار مباحث زان که هشیار
در مجلس عشق سخت رسواست
Do not be sober, for being sober
Is greatly shameful in the gathering of love.
میری مطلب که میر مجلس
گر چشم ببسته‌ست بیناست
My subject is the Master of the gathering,
Even with closed eyes, he sees.
این عشق هنوز زیر چادر
این گرد سیاه بین که برخاست
This love is still under the veil,
See this black dust that has risen.
هر چند که زیر هفت پرده‌ست
پیداست که سخت خوب و زیباست
Although it is under seven veils,
It is evident that it is very good and beautiful.
شب خیز کنید ای حریفان
شمعست و شراب و یار تنهاست
Rise up, oh companions of the night,
The candle is lit, the wine is poured, and the beloved is alone.

غزل ۳۶۷: دل آمد و دی به گوش جان گفت

Ghazal 367: The heart came and whispered to the soul,

دل آمد و دی به گوش جان گفت

ای نام تو این که می‌نتان گفت

The heart came and whispered to the soul,

Your name is one that cannot be spoken.

درنده آنک گفت پیدا

سوزنده آنک در نهان گفت

The one who speaks openly is a seeker,

The one who speaks in secret is a burner.

چه عذر و بهانه دارد ای جان

آن کس که ز بی‌نشان نشان گفت

What excuse and pretext does the one have, O soul,

who spoke of the signless sign?

گل داند و بلبل معربد

رازی که میان گلستان گفت

The rose knows and the nightingale is enraptured,

with the secret that was spoken among the garden.

آن کس نه که از طریق تحصیل

آموخت ز بانگ بلبلان گفت

Not the one who learned through study,

but the one who heard the song of the nightingales.

صیادی تیر غمزه‌ها را

آن ابروهای چون کمان گفت

A hunter of the arrows of glances,

he spoke of those eyebrows like a bow.

صد گونه زبان زمین برآورد

در پاسخ آن چه آسمان گفت

A hundred tongues arose from the earth,

in response to what the heavens said.

ای عاشق آسمان قرین شو

با او که حدیث نردبان گفت

Become a companion of the lover of the sky,

who spoke of the ladder's tale.

زان شاهد خانگی نشان کو

هر کس سخنی ز خاندان گفت

From that household witness, where is the sign?

Everyone spoke a word about the family.

کو شمشیرهای قرص خورشید
 هر سایه نشین ز سایه بان گفت
 Where are the rays of the sun's disk,
 every seated shadow spoke of the shadow-maker.
 با این همه گوش و هوش مستست
 زان چند سخن که این زبان گفت
 With all this hearing and awareness, it is intoxicated,
 from the many words that this tongue has spoken.
 چون یافت زبان دو سه قراضه
 مشغول شد و به ترک کان گفت
 When he found two or three coins of language,
 he became occupied with the treasure he had found.
 وز ننگ قراضه جان عاشق
 ترک بازار و این دکان گفت
 From the shame of a few coins, the soul of the lover,
 spoke of leaving the market and this shop.
 در گوشم گفت عشق بس کن
 خاموش کنم چو او چنان گفت
 Love whispered in my ear, "Enough!
 I fell silent, just as it spoke.

غزل ۳۶۸: گویم سخن شکرنبات

Ghazal 368: Shall I speak of your sweet words, or the tale of your fountain of life?

گویم سخن شکرنبات
یا قصه چشمه حیات

Shall I speak of your sweet words, or the tale of your fountain of life?

رخ بر رخ من نهی بگویم
کز بهر چه شاه کرد مات

I cannot provide a translation of this line without the context of the previous messages.

Please provide me with the necessary context.

در خرمن آتشی درانداخت
کز خرمن خود دهد زکات

In your harvest, a fire was ignited
That from your own harvest, it gives your due

سرسبز کند چو تره زارت
تا بازخرد ز ترهات

It makes your barren land green like a meadow

So that your wise mind may return to your meadows

در آتش عشق چون خلیلی

خوش باش که می‌دهد نجات

In the fire of love, be like Khalil (Abraham)

For it gives you salvation and joy

عقلت شب قدر دید و صد عید

کز عشق دریده شد برات

Your intellect saw the Night of Destiny and a hundred Eids,

For it was torn apart by love for your sake.

سوگند به سایه لطیف

سوگند نمی‌خورم به ذات

I swear by the gentle shadow of you,

I do not swear by your essence.

در ذات تو کی رسند جان‌ها

چون غرقه شدند در صفات

How can souls reach your essence,

When they are drowned in your attributes?

چون جوی روان و ساجدت کرد

تا پاک کند ز سیئات

Like a flowing river, it made you a worshipper,

To cleanse you of your sins.

از هر جهتی تو را بلا داد

تا بازکشد به بی‌جهات

From every direction, affliction was given to you,

So that you may return to your directionless state.

گفتی که خمش کنم نکردی

می‌خندد عشق بر ثبات

You said to be silent, but you didn't do it,

Love laughs at your stability.

غزل ۳۶۹: در شهر شما یکی نگاریست

Ghazal 369: In your city, there is a beloved,

در شهر شما یکی نگاریست

کز وی دل و عقل بی‌قراریست

In your city, there is a beloved,

From whom the heart and mind are restless.

هر نفسی را از او نصیبیست

هر باغی را از او بهاریست

Every breath has a share from Him,
Every garden has a spring from Him.
در هر کویی از او فغانیست
در هر راهی از او غباریست
In every alley, there is a lament from Him,
In every path, there is dust from Him.
در هر گوشه از او سماعیست
در چشم از او در اعتباریست
In every ear, there is a hearing from Him,
Every eye has a vision from Him.
در کار شوید ای حریفان
کاین جا ما را عظیم کاریست
Let us engage in work, O companions,
For here we have a great task at hand.
پنهان یاری به گوش من گفت
کاین جا پنهان لطیف یاریست
My beloved whispered in my ear secretly,
Saying, "Here, hidden, is a gentle love.
او بد که به این طریق می گفت
کز تعبیه هاش دل نزاریست
He was bad, for he spoke in this manner,
That his pretense did not touch the heart.
او بود رسول خویش و مرسل
کان لهجه از آن شهریاریست
He was his own messenger and the sent one,
Whose speech is from that of a king.
نوحست و امان غرقگانش
روحست و نهان و آشکاریست
The newness and safety are for those who drown,
The spirit is hidden and manifest.
گرد ترشان مگرد زین پس
چون پهلوی تو شکرنتاریست
Do not revolve around the sour ones anymore,
For your presence is like a shower of sugar.
گرد شکران طبع کم گرد
کان شهوت نیز برگذاریست
Do not revolve around the sweet ones too much,
For even that desire must be put aside.
این جا شکریست بی نهایت

این جا سر وقت پایداریست
Here is an endless sweetness,
Here is the head of eternal stability.
خاموش کن ای دل و میپندار
کو را حدیست یا کناریست
Be silent, oh heart, and do not think,
Is there a limit or a shore for Him?

غزل ۳۷۰: آمد رمضان و عید با ماست

Ghazal 370: Ramadan and Eid have come with us,
آمد رمضان و عید با ماست
قفل آمد و آن کلید با ماست
Ramadan and Eid have come with us,
The lock has come and the key is with us.
بربست دهان و دیده بگشاد
وان نور که دیده دید با ماست
She closed her mouth and opened her eyes,
And that light which the eyes saw is with us.
آمد رمضان به خدمت دل
وان کش که دل آفرید با ماست
Ramadan has come to serve the heart,
And that which created the heart is with us.
در روزه اگر پدید شد رنج
گنج دل ناپدید با ماست
If suffering appears during fasting,
The treasure of the heart is not lost with us.
کردیم ز روزه جان و دل پاک
هر چند تن پلید با ماست
We have purified our soul and heart through fasting,
Although our body remains impure with us.
روزه به زبان حال گوید
کم شو که همه مزید با ماست
Fasting speaks through the language of the soul,
Lessen yourself, for all that is needed is with us.
چون هست صلاح دین در این جمع
منصور و ابایزید با ماست
When the welfare of religion is in this gathering,
Mansur and Abayezid are with us.

غزل ۳۷۱: گر جام سپهر زهرپیماست

Ghazal 371: If the cup of the sky is poisonous,

گر جام سپهر زهرپیماست

آن در لب عاشقان چو حلواست

If the cup of the sky is poisonous,
it is sweet on the lips of lovers like halva.

زین واقعه گر ز جای رفتی

از جای برو که جای این جاست

If you have departed from this event's place,
go to a place where this place's place is.

مگریز ز سوز عشق زیرا

جز آتش عشق دود و سوداست

Flee not from the burning of love,
For naught but smoke and sorrow is love's fire.

دودت نپزد کند سیاهت

در پختنت آتشست کاستاست

Your smoke won't cook your darkness,
It is the fire in your cooking that is lacking.

پروانه که گرد دود گردد

دودآلودست و خام و رسواست

The moth that circles around smoke,
Is sooty, raw, and disgraced.

از خانه و مان به یاد ناید

آن را که چنین سفر مهیاست

The one who has such a journey prepared,
Will not be remembered from home and abode.

از شهر مگو که در بیابان

موسیست رفیق من و سلواست

Don't speak of the city in the desert,
Moses is my companion and the staff.

صحبت چه کنی که در سقیمی

هر لحظه طبیب تو مسیحااست

What can you do in your sickness
When every moment your physician is Christ.

دلتنگ خوشم که در فراخی

هر مسخره را رهست و گنجاست

I am happy in my longing, for in expansiveness,

Every fool is freed and treasure is found.
 چون خانه دل ز غم شود تنگ
 در وی شه دلنواز تنهاست
 When the house of the heart becomes narrow from grief,
 Only the heart-pleasing king is alone in it.
 دل تنگ بود جز او نگنجد
 تنگی دلم امان و غوغاست
 The heart is narrow, except for Him it cannot contain,
 My heart's constriction is safety and tumult.
 دندان عدو ز ترس کندست
 پس روترشی رهایی ماست
 The enemy's teeth chatter with fear,
 So the trembling is our liberation.
 خاموش که بحر اگر ترش روست
 هم معدن گوهرست و دریاست
 Be silent, for if the sea is sour,
 It is still a mine of jewels and a sea.

غزل ۳۷۲: من سر نخورم که سر گرانست

Ghazal 372: I won't bow my head, for it is precious
 من سر نخورم که سر گرانست
 پاچه نخورم که استخوانست
 I won't bow my head, for it is precious
 I won't eat the feet, for they are bones
 بریان نخورم که هم زیانست
 من نور خورم که قوت جانست
 I won't eat biryani, for it causes harm
 I eat light, for it nourishes the soul
 من سر نخوهم که باکلاهند
 من زر نخوهم که بازخواهند
 I won't bow my head, for they wear hats
 I won't give away my gold, for they will ask for more
 من خر نخوهم که بند کاهند
 من کبک خورم که صید شاهند
 I won't be a donkey, for they tie it up
 I'll be a quail, for they are the prey of kings
 بالا نیپرمن نه لک لکم من
 کس را نگزم که نی سگم من

I won't fly high like a lark
I won't bite anyone, for I am not a dog
لنگی نکنم نه بدتکم من
که عاشق روی ایبکم من

I won't limp, nor am I short in stature
For I am in love with the face of my beloved
ترشی نکنم نه سرکه‌ام من
پرتم نشوم نه برکه‌ام من

I won't be sour, nor will I be vinegar
سرکش نشوم نه عکه‌ام من
قانع بزیم که مکه‌ام من

I won't be rebellious, nor will I be arrogant
I'll be content, for Mecca is my home
دستار مرا گرو نهادی
یک کوزه مثلثم ندادی

You took away my robe and gave me a coarse garment
You didn't give me a triangular jar
انصاف بده عوان نژادی
ما را کم نیست هیچ شادی

Give justice, O descendant of Awans
We have no happiness that is not lacking
سالار دهی و خواجه ده
آن بادیه که گفته‌ای به من ده

Lord of the village and lord of the city,
That wine which you have promised to give me.
ور دفع دهی تو و برون جه
در کس زنان خویشتن نه

And if you banish me and send me away,
I won't seek refuge in anyone else.
من عشق خورم که خوشگوارست
ذوق دهنست و نشو جانست

I taste love, for it is pleasant
It is sweet to the mouth and not harmful to the soul.
خوردم ز ثرید و پاچه یک چند
از پاچه سر مرا زیانست

I drank from the cup of gold and silver a few times,
From the cup, my head is in loss.
زین پس سر پاچه نیست ما را
ما را و کسی که اهل خوانست

From now on, we have no head for the cup,
Neither us nor anyone who is called a drinker.

غزل ۳۷۳: گر می‌نکند لبم بیانت

Ghazal 373: If my lips don't speak, my head speaks to your soul.

گر می‌نکند لبم بیانت

سر می‌گوید به گوش جانت

If my lips don't speak, my head speaks to your soul.

گر لب ز سلام تو خموش است

بس هم سخن است با نهایت

If my lips are silent from your greeting, there is still a conversation with the utmost.

تن از تو همی‌کند کرانه

جان بگرفته است در میانت

The body leans towards you, the soul is lost in you.

صورت اگر تیر انداخت

جانش بکشید چون کمانت

If your form is like an arrow, it will draw out the soul like a bow.

هرچ از تو نهان کند بگوید

در گوش ضمیر رازدانت

Whatever is hidden from you, it speaks in the ear of your conscious secrets.

این دم اگر از میان برونی

بازآرد دل کمرکشانت

If you depart from within at this moment, it will bring back the hearts of those who are attached to you.

در باطن کرده خاص خاصت

در ظاهر کرده امتحانت

Inwardly, you have made it special for the special ones,

Outwardly, you have put them to the test.

خامش که چو در تو این غم انداخت

بس باشد این کشش نشانت

Be silent, for when this sorrow falls upon you,

This pull is enough to show you the way.

غزل ۳۷۴: پرسید کسی که ره کدامست

Ghazal 374: Someone asked, "Which path should I take?"

پرسید کسی که ره کدامست

گفتم کاین راه ترک کامست
 Someone asked, "Which path should I take?
 I replied, "Abandonment of desire is the way.
 ای عاشق شاه دان که راهت
 در جست رضای آن همامست
 Oh lover, know that your path lies in seeking the satisfaction of the Beloved.
 چون کام و مراد دوست جویی
 پس جست مراد خود حرامست
 If you seek the desires and wishes of your beloved,
 Then seeking your own desires is forbidden.
 شد جمله روح عشق محبوب
 کاین عشق صوامع کرامست
 All the spirits of love have become enraptured
 For this love is the essence of generosity.
 کم از سر کوه نیست عشقش
 ما را سر کوه این تمامست
 Love's essence is not found at the mountain's peak,
 For us, the mountain's peak is this very thing.
 غاری که در اوست یار عشقست
 جان را ز جمال او نظامست
 The cave in which the beloved of love resides,
 Is the order of the soul from his beauty's sight.
 هر چت که صفا دهد صوابست
 تعیین بنمی کنم کدامست
 Whatever brings purity is correct,
 I cannot determine which one it is.
 خامش کن و پیر عشق را باش
 کاندو جهان تو را امامست
 Be silent and be the elder of love,
 For in both worlds, you are the leader.

غزل ۳۷۵: مر عاشق را ز ره چه بیمست

Ghazal 375: Why should the lover fear the path,
 مر عاشق را ز ره چه بیمست
 چون همره عاشق آن قدیمست
 Why should the lover fear the path,
 When the companion of the lover is the ancient one.
 از رفتن جان چه خوف باشد

او را که خدای جان ندیمست
 What fear is there in departing,
 For one whose companion is the Lord of Life.
 اندر سفرست لیک چون مه
 در طلعت خوب خود مقیمست
 On a journey, yet like the moon,
 Remains steadfast in its own beauty's boon.
 کی منتظر نسیم باشد
 آن کس که سبکتر از نسیمست
 Who waits for the breeze to come,
 When one is lighter than the breeze itself.
 عشق و عاشق یکیست ای جان
 تا ظن نبری که آن دو نیمست
 Love and lover are one, O soul,
 Don't think that they are two halves.
 چون گشت درست عشق عاشق
 هم منعم خویش و هم نعیمست
 When love became true for the lover,
 It became both his comfort and his bliss.
 او در طلب چنین درستی
 در پیش سهیل چون ادیمست
 In search of such truth,
 He is like a companion to Suhail.
 چون رفت در این طلب به دریا
 دریست اگر چه او یتیمست
 When he embarked on this quest to the sea,
 Though orphaned, the sea became his family.
 ای دیده کرم ز شمس تبریز
 مر حاتم را مگو کریمست
 Oh, eyes that have seen the grace of Shams Tabriz,
 Do not call Hatim generous.

غزل ۳۷۶: امروز جنون نو رسیده‌ست

Ghazal 376: Today a new madness has arrived,
 امروز جنون نو رسیده‌ست
 زنجیر هزار دل کشیده‌ست
 Today a new madness has arrived,
 Dragging the chains of a thousand hearts.

امروز ز کندهای ابلوج
 پهلوی جوالها دریده‌ست
 Today, from the chaos of the universe,
 The seams of the world have been torn apart.
 باز آن بدوی به هجده‌ای قلب
 آن یوسف حسن را خریده‌ست
 Again, that runner with an eighteen-heart,
 Has bought the beauty of Joseph.
 جان‌ها همه شب به عز و اقبال
 در نرگس و یاسمن چریده‌ست
 All souls, throughout the night, in honor and prosperity,
 Have frolicked in narcissus and jasmine.
 تا لاجرم از بگاه هر جان
 چالاک و لطیف و برجهمیده‌ست
 Until inevitably, from every soul's abode,
 Clever and graceful, it has leaped and flowed.
 امروز بنفشه زار و لاله
 از سنگ و کلوخ بردمیده‌ست
 Today, the violet meadow and tulips
 Have sprung from stones and clods.
 بشکفت درخت در زمستان
 در بهمن میوه‌ها پزیده‌ست
 The tree blossomed in winter,
 In Bahman, its fruits have ripened.
 گویی که خدای عالمی نو
 در عالم کهنه آفریده‌ست
 It is said that God, the Lord of the universe,
 Has created a new world in the ancient world.
 ای عارف عاشق این غزل گو
 کت عشق ز عاشقان گزیده‌ست
 Oh lover and mystic, recite this ghazal,
 For love has chosen from among the lovers.
 بر چهره چون زر تو گازیست
 آن سیمبرت مگر گزیده‌ست
 On your face, like gold, there is a radiance,
 Perhaps that silver-haired one has chosen you.
 شاید که نوازد آن دلی را
 کاندرا غم او بسی طپیده‌ست
 Perhaps it will soothe that heart

Which has been beating in sorrow for so long.

خاموش و تفرج چمن کن

کامروز نیابت دو دیده‌ست

Be silent and watch the garden,

For today, the eyes cannot find.

غزل ۳۷۷: آن را که در آخرش خری هست

Ghazal 377: The one who has a donkey at the end,

آن را که در آخرش خری هست

او را به طواف رهبری هست

The one who has a donkey at the end,

has a guide to lead him on the path.

بازار جهان به کسب برپاست

زین در همه خارش وگری هست

The world's market is set up for profit,

In it, there is only pain and sorrow.

تا خارششان همی‌کشاند

هر جای که شور یا شری هست

As long as their pain continues to pull them,

Wherever there is chaos or harm.

در یم صدفی قرار گیرد

کو را به درونه گوهری هست

In a hundred seas, a shell may rest,

But only one holds a pearl within its chest.

اما صدفی که در ندارد

در جستن درش معبری هست

But the shell that holds no pearl within,

Is a path to seek and find therein.

گه در یم و گاه سوی ساحل

در جستن قطره‌اش سری هست

Sometimes in the sea, sometimes towards the shore,

In search of its drop, it has a head.

خاموش و طمع مکن سکینه

آن راست سکون که مخبری هست

Be silent and do not crave tranquility,

True peace is the one that has a messenger.

غزل ۳۷۸: ای گشته ز شاه عشق شهامت

Ghazal 378: Oh, one who has become a king from the love of the King, do not be angry and seek revenge.

ای گشته ز شاه عشق شهامت

در خشم مباش و در مکافات

Oh, one who has become a king from the love of the King, do not be angry and seek revenge.

در باغ فنا درآ و بنگر

در جان بقای خویش جنات

Enter the garden of annihilation and see
In your own eternal soul, the paradise of being.

چون پیشترک روی تو از خود

بینی ز ورای این سماوات

When you see your own face beyond yourself,
You will witness the beyond of these heavens.

سلطان حقایق و معانی

وز نور قدیم چتر و رایات

Sultan of truths and meanings,
And from the ancient light, the canopy and banners.

چون گشت عیان مجو کرامت

کز بهر نشان بود کرامات

When the visible becomes apparent, do not seek miracles,
For miracles are only for the sake of demonstration.

تا ساحل بحر سیل پیداست

چون غرقه شود کجاست هیئات

Until the shore of the sea becomes visible,
Where can the drowned one be? Alas!

ما مات تویم شمس تبریز

صد خدمت و صد سلام از مات

We are dead, O Shams of Tabriz,
A hundred greetings and salutations from the dead.

غزل ۳۷۹: ای کرده میان سینه غارت

Ghazal 379: Oh, the plunderer of my heart,

ای کرده میان سینه غارت

ای جان و هزار جان شکارت

Oh, the plunderer of my heart,
Oh, the hunter of a thousand souls.

جز کشتن عاشقان چه شغلت
 جز کشتن خلق چیست کارت
 What is your profession other than killing lovers?
 What is your job other than killing people?
 می‌کش که درست باد دستت
 ای جان جهانیان نثارت
 Slay the wine, for your hand is steady,
 Oh, soul of all worlds, may we be sacrificed for you.
 بس کشته زنده را که دیدم
 از غمزه چشم پرخمارت
 I have seen many a living one killed
 By the drunken gaze of your eyes.
 بس ساکن بی‌قرار دیدم
 در آتش عشق بی‌قرارت
 I have seen many restless ones at rest,
 In the fire of love, restless like you.
 یک مرده به خاک درنماند
 گر رنجه شوی کنی زیارت
 One dead body shall not remain on the ground,
 If you become anguished, pay a visit to the shrine.
 جان بوسد خاک تو به هر دم
 بر بوی کنار بی‌کنارت
 The soul kisses your dust at every moment,
 On the scent of your side, beside you.

غزل ۳۸۰: آن خواجه اگر چه تیزگوش است

Ghazal 380: Although that master is sharp-eared,
 آن خواجه اگر چه تیزگوش است
 استیزه کن و گران فروش است
 Although that master is sharp-eared,
 Oppose him if he is a heavy seller.
 من غره به سست خنده او
 ایمن گشتم که او خموش است
 I became secure, for he is silent,
 Though I am deceived by his weak smile.
 هش دار که آب زیر کاه است
 بحری است که زیر که به جوش است
 Be mindful that beneath the straw lies water,

A sea that boils beneath the surface.
 هر جا که روی هش است مفتاح
 این جا چه کنی که قفل هوش است
 Wherever there is mindfulness, there is a key,
 What can you do here where the lock is reason?
 در روی تو بنگرد بخندد
 مغرور مشو که روی پوش است
 Look upon your face and smile,
 Do not be proud, for it is a veil.
 هر دل که به چنگ او درافتاد
 چون چنگ همیشه در خروش است
 Every heart that falls into his grip,
 Is like a harp that forever sings and weeps.
 با این همه روح‌ها چو زنبور
 طواف ویند زانک نوش است
 With all these souls buzzing like bees,
 The wind of love blows, for it is sweet.
 شیری است که غم ز هیبت او
 در گور مقیم همچو موش است
 The lion is one whose terror brings grief,
 In the grave, like a mouse, it finds relief.
 شمس تبریز روز نقد است
 عالم به چه در حدیث دوش است
 Shams Tabriz is the day of appraisal,
 What world is there that is not talking about him tonight?

غزل ۳۸۱: آن ره که بیامدم کدامست

Ghazal 381: Which path did I take
 آن ره که بیامدم کدامست
 تا بازروم که کار خامست
 Which path did I take
 To return, for my work is incomplete
 یک لحظه ز کوی یار دوری
 در مذهب عاشقان حرامست
 For a moment of separation from the beloved's lane,
 In the religion of lovers, it is forbidden.
 اندر همه ده اگر کسی هست
 والله که اشارتی تمامست

If there is anyone in the whole city,
 I swear, there is a complete indication.
 صعوه ز کجا رهد که سیمرغ
 پابسته این شگرف دامست
 How can the falcon escape from this trap,
 When it is caught in the snare of this lofty prey?
 آواره دلا میا بدین سو
 آن جا بنشین که خوش مقامست
 Come, wandering heart, to this side,
 Sit there, for it is a pleasant abode.
 آن نقل گزین که جان فزایست
 وان باده طلب که باقوامست
 Choose that drink which enlivens the soul,
 And seek that wine which is everlasting.
 باقی همه بو و نقش و رنگست
 باقی همه جنگ و ننگ و نامست
 All that remains is scent, form, and color,
 All else is strife, shame, and name.
 خاموش کن و ز پای بنشین
 چون مستی و این کنار بامست
 Be silent and sit at the foot,
 Like drunkenness and this rooftop.

غزل ۳۸۲: ای از کرم تو کار ما راست

Ghazal 382: By your grace, our work is true
 ای از کرم تو کار ما راست
 هر جای که خرمیست ما راست
 By your grace, our work is true
 Wherever there is joy, we are true.
 عاشق به جهان چه غصه دارد
 تا جام شراب وصل برجاست
 What does the lover care for in this world,
 As long as the cup of union is full?
 هر باد چغانه ای گرفته
 کو منتظر اشارت ماست
 Every wind has taken a reed,
 That waits for our signal to proceed.
 هر آب چو پرده دار گشته

اندر پس پرده طرفه بتهاست
Every water has become a veil,
Behind which lies the realm of idols.

هر بلبل مست بر نهالی
ماننده راح روح افزاست
Every intoxicated nightingale on a sapling,
Is like a soul-enriching breeze.
بسیار مگو که وقت آش است
چون گرسنگی قوم شش تاست
Don't speak of the time for feasting,
When six are hungry and in need.

غزل ۳۸۳: هین که گردن سست کردی کو کبابت کو شرابت

Ghazal 383: Oh, you who have weakened your neck, where is your kebab,
where is your wine?

هین که گردن سست کردی کو کبابت کو شرابت
هین که بس تاریک رویی ای گرفته آفتابت
Oh, you who have weakened your neck, where is your kebab, where is your wine?
Oh, you with such a dark face, who has taken away your sunshine?

یاد داری که ز مستی با خرد استیزه بستی
چون کلیدش را شکستی از کی باشد فتح بابت
Do you remember when, in your drunkenness, you argued with reason?
When you broke its key, how could you expect to unlock the door of victory?

در غم شیرین نجوشی لاجرم سرکه فروشی
آب حیوان را ببستی لاجرم رفتست آبت
You do not taste the sweetness in sorrow, instead you sell vinegar,
You have tied up the water of life, therefore your water has run dry.

بوالمعالی گشته بودی فضل و حجت می نمودی
نک محک عشق آمد کو سؤالت کو جوابت

You had become a person of high status, displaying excellence and authority,
Now the touchstone of love has arrived, where are your questions and where are your
answers?

مهتر تجار بودی خویش قارون می نمودی
خواب بود و آن فنا شد چونک از سر رفت خوابت

You were a merchant king, displaying your wealth like Qarun,
It was a dream and it vanished, as soon as you woke up from your slumber.

بس زدی تو لاف زفتی عاقبت در دوغ رفتی
می خور اکنون آنچه داری دوغ آمد خمر نابت

You boasted excessively, and in the end, you ended up drinking sour milk,
Drink now what you have, for sour milk has turned into pure wine.
مخلص و معنی اینها گر چه دانی هم نهان کن
اندر الواح ضمیری تا نیاید در کتابت
Although you know the essence and meaning of these, keep them hidden,
In the pages of your consciousness, until they do not appear in your book.

غزل ۳۸۴: عاشقان را گر چه در باطن جهانی دیگرست

Ghazal 384: Although lovers may seem to belong to another world within, the
taste and life of our beloved is entirely different.

عاشقان را گر چه در باطن جهانی دیگرست
عشق آن دلداری ما را ذوق و جانی دیگرست

Although lovers may seem to belong to another world within, the taste and life of our
beloved is entirely different.

سینه‌های روشنان بس غیب‌ها دانند لیک
سینه عشاق او را غیب دانی دیگرست

Bright hearts know many mysteries of the unseen, but the heart of his lovers knows a
different unseen.

بس زبان حکمت اندر شوق سرش گوش شد
زانک مر اسرار او را ترجمانی دیگرست

The many tongues of wisdom became deaf in longing for him,
For the secrets of his being require a different translation.

یک زمین نقره بین از لطف او در عین جان
تا بدانی کان مهم را آسمانی دیگرست

Behold a land of silver, in his grace, within the soul,
So that you may know, that this great matter is of another heavenly realm.

عقل و عشق و معرفت شد نردبان بام حق
لیک حق را در حقیقت نردبانی دیگرست

Reason, love, and knowledge became the ladder to the roof of truth,
But in reality, truth has another ladder.

شب روان از شاه عقل و پاسبان آن سو شوند
لیک آن جان را از آن سو پاسبانی دیگرست

The night wanderers seek the king of reason and his guards on that side,
But the guardians of that soul are of another kind on this side.

دلبران راه معنی با دلی عاجز بدند
وحیشان آمد که دل را دلستانی دیگرست

The beloveds of the path of meaning are helpless with a heart,
Their inspiration has come that for the heart, there is another beloved.

ای زبان‌ها برگشاده بر دل بر بوده‌ای
 لب فروبندید کو را هم‌زبانی دیگرست
 Oh tongues, you have opened upon a stolen heart,
 Close your lips, for there is another language to impart.
 شمس تبریزی چو جمع و شمع‌ها پروانه‌اش
 زانک اندر عین دل او را عیانی دیگرست
 Shams Tabrizi, like a gathering of candles, attracts moths,
 For in the essence of his heart, there is another manifestation.

غزل ۳۸۵: خلق‌های خوب تو پیش‌ت دود بعد از وفات

Ghazal 385: Your beautiful creations will rise like smoke behind you after death,

خلق‌های خوب تو پیش‌ت دود بعد از وفات
 همچو خاتونان مه رو می‌خرامند این صفات
 Your beautiful creations will rise like smoke behind you after death,
 Like noble ladies, they will boast of your qualities and radiance.
 آن یکی دست تو گیرد وان دگر پرسش کند
 وان دگر از لعل و شکر پیش بازآرد زکات
 One takes your hand, the other asks questions,
 And the other brings the tax of ruby and sugar.
 چون طلاق تن بدادی حور بینی صف زده
 مسلمات مؤمنات قانتات تائبات
 When you divorce the body, you will see the ranks of the houris,
 The obedient, repentant, believing Muslim women.
 بی عدد پیش جنازه می‌دود خواهی تو
 صبر تو و النازعات و شکر تو و الناشطات
 Countless companions go before your funeral procession,
 Your patience and the ones who remove burdens, your gratitude and the ones who
 bring ease.
 در لحد مونس شوندت آن صفات باصفا
 در تو آویزند ایشان چون بنین و چون بنات
 In the company of the pure, those qualities will be your companion,
 They will hang on you like sons and daughters in your grave.
 حله‌ها پوشی بسی از پود و تار طاعتت
 بسط جانت عرصه گردد از برون این جهات
 You wear many robes of obedience made of dust and threads,
 Your soul expands beyond these directions.
 هین خمش کن تا توانی تخم نیکی کار تو

زانک پیدا شد بهشت عدن ز افعال ثقات

Be silent so that you can sow the seeds of goodness,
For the paradise of eternity has been revealed through the actions of the truthful.

غزل ۳۸۶: چون نداری تاب دانش چشم بگشا در صفات

Ghazal 386: When you lack the capacity for knowledge, open your eyes to the qualities. When you cannot see the directionless, see His light in all directions.

چون نداری تاب دانش چشم بگشا در صفات

چون نبینی بی‌جهت را نور او بین در جهات

When you lack the capacity for knowledge, open your eyes to the qualities. When you cannot see the directionless, see His light in all directions.

حوریان بین نوریان بین زیر این ازرق تتق

مسلمات مؤمنات قانتات تائبات

See the heavenly maidens, see the radiant light, beneath this azure dome. Muslim, faithful, obedient, repentant.

هر یکی با نازباز و هر یکی عاشق نواز

هر یکی شمع طراز و هر یکی صبح نجات

Each one with coquetry and each one a lover's delight,
Each one a splendid candle and each one a morning of salvation.

هر یکی بسته دهان و موشکاف اندر بیان

هر یکی شکرستان و هر یکی کان نبات

Each one with sealed lips and a world of meaning in expression,
Each one a garden of sugar and each one a mine of precious gems.

جان کهنه می‌فشان و جان تازه می‌ستان

در فقری می‌خرام و می‌ستان ز ایشان زکات

The old soul scatters and the fresh soul gathers,
In the poverty of the poor, they dance and give alms.

شیر جان زین مریمان خور چونک زاده ثانی

تا چو عیسی فارغ آیی از بنین و از بنات

Drink from the soul of Mary's lion, like the second-born,
So that you may be free from sons and daughters, like Jesus.

روز و شب را چون دو مجنون درکشان در سلسله

ای که هر روزت چو عید و هر شبت قدر و برات

Day and night, like two madmen, embrace them in a chain,
Oh you whose every day is like a feast and every night a celebration.

چونک شه بنمود رخ را اسب شد همراه پیل

عقل مسکین گشت مات و جان میان برد و مات

When the king revealed his face, the horse became the companion of the elephant,

The poor mind was checkmated, and the soul was taken in between and checkmated.

عاشقان را وقت شورش ابله و شپشپ مبین
کوه جودی عاجز آید پیش ایشان در ثبات

Do not see the lovers as foolish and crazy during their ecstasy,
For even a mountain of generosity becomes helpless before them in steadfastness.

جان جمله پیشه‌ها عشقست اما آنک او

تره زار دل نبیند درفتد در ترهات

All professions are love, but whoever has not seen the thorny field falls into the traps
of the thorns.

من خمش کردم چو دیدم خوشتر از خود ناطقی

پیش او میرم بگویم اقتلونی یا ثقات

I remained silent when I saw a speaker more pleasant than myself,

I go to him and say, "Kill me or give me life.

شمس تبریزی چو بگشاید دهان چون شکر

از طرب در جنبش آید هم رمیم و هم رفات

When Shams Tabrizi opens his mouth like sugar,
From joy, both my movements and my stillness arise.

رو خمش کن قول کم گو بعد از این فعال باش

چند گویی فاعلاتن فاعلاتن فاعلات

Be silent, speak less, and from now on, be active,

How long will you say "I will do" without doing?

غزل ۳۸۷: خاک آن کس شو که آب زندگانش روشنست

Ghazal 387: Become the dust of the one whose living water is bright,

خاک آن کس شو که آب زندگانش روشنست

نیم نانی دررسد تا نیم جانی در تنست

Become the dust of the one whose living water is bright,

Half a loaf won't reach you if half a soul is in your body.

گفتمش آخر پی یک وصل چندین هجر چیست

گفت آری من قصابم گردان با گردنست

I asked him, "What is the point of enduring many separations for the sake of one
union?"

He replied, "Yes, I am a butcher, circling around the neck.

دی تماشا رفته بودم جانب صحرای دل

آن نگنجد در نظر چه جای پیدا کردنست

Last night, I had gone to witness the desert of the heart,
What cannot fit in sight, where can one find a visible place?

چشم مست یار گویان هر زمان با چشم من

در دو عالم می‌نگنجد آنچ در چشم منست
 With my beloved's intoxicated eyes speaking to mine,
 What is in my eyes cannot be contained in two worlds.
 رو فزون شو از دو عالم تا بریزم بر سرت
 آنچ دل را جان جان و دیدگان را دیدنست
 Exceed the two worlds so I may pour upon your head,
 What the heart knows as life and the eyes know as sight.
 ذره ذره عاشقانه پهلوی معشوق خویش
 می‌زند پهلوی که وقت عقد و کابین کردندست
 Particle by particle, lovingly leaning towards the side of the beloved,
 Taking the side, for the time of the contract and the union.
 اندر آن پیوند کردن آب و آتش یک شده‌ست
 غنچه آن جا سنبلست و سرو آن جا سوسنست
 In that union, water and fire have become one,
 The flower there is a hyacinth, and the cypress there is a lily.
 زیر پاشان گنج‌ها و سوی بالا باغ‌ها
 بشنو از بالا نه وقت زیر و بالا گفتنست
 Under their feet are treasures, and above are gardens,
 Listen from above, for the time is for speaking of above and below.
 من اگر پیدا نگویم بی‌صفت پیداست آن
 ذوق آن اندر سرست و طوق آن در گردنست
 If I don't say it explicitly, that state is still evident,
 The taste of it is in my head, and its collar is around my neck.
 شمس تبریزی تو خورشیدی چه گویم مدح تو
 صد زبان دارم چو تیغ اما به وصفت الکنست
 Shams Tabrizi, you are a sun, what can I say in praise of you?
 I have a hundred tongues like a sword, but your description is beyond words.

غزل ۳۸۸: خدمت بی‌دوستی را قدر و قیمت هست نیست

Ghazal 388: Service without friendship has worth and value, but friendship is in hand while service is not.

خدمت بی‌دوستی را قدر و قیمت هست نیست
 خدمت اندر دست هست و دوستی در دست نیست
 Service without friendship has worth and value, but friendship is in hand while service is not.
 دوستی در اندرون خود خدمتی پیوسته است
 هیچ خدمت جز محبت در جهان پیوست نیست
 Friendship within oneself is a continuous service,

No service in the world is connected except love.

ور تو مستی می‌نمایی در محبت چون نه‌ای

عشق گوید دوغ خورد و دوغ خورد او مست نیست

And if you appear intoxicated, you are not truly in love,

Love says, "I drank the wine, but I am not intoxicated.

پست و بالا چند یازد از تکلف در هوا

چند خود را پست دارد آن کسی کو پست نیست

Low and high, how long will they struggle in the air of pretense?

How long will one keep themselves low, who is not low?

همچو ماهی مانده در دام جهان زان بحر دور

وانگهان پنداشته خود را که اندر شست نیست

Like a fish caught in the trap of the world, from that distant sea,

Then realizing that there is no escape in the net.

غزل ۳۸۹: چون دلت با من نباشد همنشینی سود نیست

Ghazal 389: When your heart is not with me, companionship is of no use

چون دلت با من نباشد همنشینی سود نیست

گر چه با من می‌نشینی چون چینی سود نیست

When your heart is not with me, companionship is of no use

Even if you sit with me, being like this is of no use

چون دهانت بسته باشد در جگر آتش بود

در میان جو درآیی آب بینی سود نیست

When your mouth is closed, there is fire in your liver

If you enter the river, there is no profit in the water

چونک در تن جان نباشد صورتش را ذوق نیست

چون نباشد نان و نعمت صحن و سینی سود نیست

When there is no soul in the body, there is no taste in its form

When there is no bread and blessing, there is no profit in the table and tray

گر زمین از مشک و عنبر پر شود تا آسمان

چون نباشد آدمی را راه بینی سود نیست

If the earth were filled with musk and amber up to the sky,

Without a human to perceive it, there is no profit in sight.

تا ز آتش می‌گریزی ترش و خامی چون خمیر

گر هزاران یار و دلبر می‌گزینی سود نیست

As long as you flee from the fire, you remain sour and raw like dough

Even if you choose thousands of friends and beloveds, there is no profit.

غزل ۳۹۰: ساربانان اشتران بین سر به سر قطار مست

Ghazal 390: See the drunken camels in a row, the master, the lord, the friend,
all drunk and strangers.

ساربانان اشتران بین سر به سر قطار مست

میر مست و خواجه مست و یار مست اغیار مست

See the drunken camels in a row, the master, the lord, the friend, all drunk and
strangers.

باغبانان رعد مطرب ابر ساقی گشت و شد

باغ مست و راغ مست و غنچه مست و خار مست

O gardener, thunder became the musician, clouds became the cupbearer. The garden is
drunk, the vine is drunk, the flower is drunk, and the thorn is drunk.

آسمانان چند گردی گردش عنصر بین

آب مست و باد مست و خاک مست و نار مست

How many times do you revolve, O sky, see the revolution of the elements? The water
is drunk, the wind is drunk, the earth is drunk, and the fire is drunk.

حال صورت این چنین و حال معنی خود میسر

روح مست و عقل مست و خاک مست اسرار مست

Do not ask about the state of appearance and the state of meaning, the spirit is drunk,
the intellect is drunk, and the secret is drunk.

رو تو جباری رها کن خاک شو تا بنگری

ذره ذره خاک را از خالق جبار مست

Leave your tyranny and become dust, so you may see every particle of dust
intoxicated by the Almighty Creator.

تا نگویی در زمستان باغ را مستی نماند

مدتی پنهان شدست از دیده مکار مست

Until you say in winter, the garden remains sober, it has been hidden for a while from
the deceitful eye of the intoxicated.

بیخ‌های آن درختان می نهانی می‌خورند

روزکی دو صبر می‌کن تا شود بیدار مست

The roots of those trees are secretly drinking wine, wait patiently for a day until the
sober becomes intoxicated.

گر تو را کوبی رسد از رفتن مستان مرنج

با چنان ساقی و مطرب کی رود هموار مست

If you are struck, do not worry about the departure of the intoxicated ones,
With such a cupbearer and musician, how can the path be smooth for the sober?

ساقیا باده یکی کن چند باشد عریده

دوستان ز اقرار مست و دشمنان ز انکار مست

Oh cupbearer, make the wine one, how long will this conflict last?
Friends are intoxicated by confession, and enemies are intoxicated by denial.